

Наукові записки

Охорона	4
Вчителі	17
Медперсонал	8
Працівники їдальні	7
Службовий персонал	9
Усього:	131

Отже, згідно з містобудівними розрахунками сільське населення Барського району має потребу в організації реабілітаційного центру для дорослих та дітей-інвалідів з фізичними порушеннями на 115 місць або двох реабілітаційних центрів по 60 місць кожний.

Для забезпечення повноцінного життєвого простору для осіб з обмеженими можливостями в Барському районі необхідно створити реабілітаційний Центр із житловими, навчальними, фізкультурно-спортивними, навчально-виробничими, культурно-видовищними, медичними, службово-побутовими приміщеннями, з харчоблоком, їдальнею і храмом для постійного перебування дітей шкільного віку та епізодичного перебування молодих людей, старших 18 років.

Згідно з розрахунками, для одночасного утримання в реабілітаційному Центрі 60 осіб із обмеженими можливостями потрібен персонал із 71 особи.

А.А. Крыжановский, О.Н. Матющенко РАЙОННЫЙ РЕАБИЛИТАЦИОННЫЙ ЦЕНТР ДЛЯ ДЕТЕЙ И МОЛОДЫХ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ФИЗИЧЕСКИМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ В ГОРОДЕ БАР: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ

Актуальность выбранной темы обусловлена остротой проблемы организации жизненного пространства для детей и молодых людей Барского района в возрасте от 6 до 35 лет с ограниченными физическими возможностями. С целью решения этой проблемы на кафедре дизайна архитектурной среды КНУСА для Барского района был разработан проект реабилитационного Центра для детей и молодых людей с ограниченными возможностями на 60 мест в городе Бар.

Ключевые слова: жизненная среда без препятствий, маломобильная группа населения, реабилитационный Центр для детей и молодых людей с ограниченными физическими возможностями.

A.A. Kryzhanovsky, O.N. Matyushchenko THE RAYON REHABILITATIVE CENTER FOR THE CHILDREN AND THE YOUNG PEOPLE WITH THE LIMITED PHYSICAL POSSIBILITIES IN THE CITY IS BAR.: HISTORY AND THE PRESENT

The urgency of the selected theme is caused by the sharpness of the problem of the organization of the living space for the children and the young people of Bar region age from 6 to 35 years with the limited physical possibilities. For the solution of this problem in the department of the design of architectural medium KNUCA for the Bar region was developed the project of the rehabilitative center for the children and the young people with the limited possibilities in 60 places in the city is Bar.

Keywords: inhabitable environment without the obstacles, low-mobility population group, rehabilitative centre for the children and the young people with the limited physical possibilities.

УДК 371. 214. 46:94

І.П. Нікітіна

ЕКСКУРСІЯ ЯК ОДНА З ФОРМ ОЗНАЙОМЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ІЗ ПАМ'ЯТКАМИ ІСТОРІЇ

Розглядається роль екскурсії як комплексної позаурочної форми навчання під час літньої навчальної практики в профільних суспільно – гуманітарних класах.

Ключеві слова: екскурсія, літня навчальна практика, профільне навчання.

У роботі вчителя велику роль відіграє вміння використовувати різноманітні форми та методи навчання. Різні питання методики навчання історії потрапили в коло наукових інтересів багатьох сучасних науковців [1]. Екскурсія – одна з найважливіших позаурочних форм організації навчання, що активізує інтерес і сприйняття учнів у засвоєнні матеріалу.

Під час екскурсій відбувається цілеспрямоване вивчення реальної дійсності свого краю, учні одержують уявлення про історичні та культурні об'єкти, процеси і явища; порівнюють їх, виокремлюють ознаки, риси подібності та відмінності, встановлюють зв'язки між історичними

об'єктами, виробляють уміння й навички, одержують нові знання. Вивчення своєї місцевості під час екскурсій сприяє вихованню патріотизму, любові до рідного краю, інтересу до практичної діяльності місцевого населення, формує знання, необхідні для майбутньої практичної діяльності.

Ефективність проведення екскурсій значною мірою визначається комплексним застосуванням методів навчання і виховання. Загальнопедагогічний аспект цієї проблеми ще не розроблено. Але вже сьогодні є спроба ввести обов'язкові екскурсії під час літньої навчальної практики [2].

Екскурсія дає можливість учням знайомитися зі справжніми пам'ятками історії, краєзнавчими об'єктами у їх реальних умовах. Під час екскурсії, на відміну від уроку, об'єктом пізнання та виховання завжди є засоби, головним чином пам'ятки історії. Ця особливість і визначає екскурсію як найважливіший засіб активізації пізнавальної діяльності учнів.

На екскурсії вчитель має можливість безпосередньо зв'язати події давнини з конкретними історичними пам'ятками. Це допомагає учням створити чіткі уявлення про далеке минуле.

Екскурсія має велике педагогічне значення. Вона допомагає учням встановити зв'язок між змістом підручника, уроку та навколишньою дійсністю, знайти підтвердження самостійно прочитаного в книжках, або в житті того, що повідомив учитель на уроках. Тобто екскурсія вчить школярів бачити історію навколо себе.

Характерна ознака заняття – вивчення об'єкта, пов'язане з пересуванням учнів. Сьогодні ми все частіше зустрічаємо цю допоміжну форму навчальної роботи в переліку нестандартних уроків, що насамперед пов'язано з використанням відеотехніки та комп'ютерів (у тому числі й мережі Інтернет).

Ознаками будь-якої екскурсії є:

- наявність екскурсантів (групи або окремих осіб);
- наявність екскурсовода;
- наочність, зорове сприйняття, показ екскурсійних об'єктів на місці їхнього розташування;
- пересування учасників за заздалегідь спланованим маршрутом;
- цілеспрямованість показу об'єктів, наявність визначеної теми;
- активна діяльність учасників (спостереження, вивчення, дослідження об'єктів);
- тривалість у часі від 1 години до 1 доби.

Відповідно до сучасних стандартів екскурсійної справи, відсутність якоїсь із цих ознак позбавляє захід права називатися екскурсією.

Функції екскурсії: наукова пропаганда, інформування, організація культурного дозвілля, розширення культурно-технічного кругозору, формування інтересів.

За своїм змістом екскурсії бувають оглядові (багатопланові) й тематичні.

Оглядові (багатопланові) екскурсії побудовані на показі різноманітних об'єктів, на звертанні до історичного й сучасного матеріалу. Розповідь підпорядковується меті дати загальне уявлення про місто, край, область, державу в цілому. Хронологічні межі змісту такої екскурсії – час існування населеного пункту від першої згадки про нього до сьогодення.

Тематичні екскурсії присвячені розкриттю однієї теми. Вони поділяються на історичні, мистецтвознавчі, архітектурно-містобудівні, літературні тощо.

Історичні екскурсії поділяються на підгрупи: історико-краєзнавчі, археологічні, етнографічні, військово-історичні, історико-біографічні, екскурсії до історичних музеїв.

Мистецтвознавчі екскурсії бувають: історико-театральні; історико-музичні; за народними художніми промыслами; за місцями життя й діяльності діячів культури; до картинних галерей і виставочних залів; до майстерень художників і скульпторів.

Історико-виробничі екскурсії за своєю метою різні: профорієнтаційні, вивчають історію даного підприємства, місце даного підприємства в історії міста чи області взагалі, на прикладі даного підприємства показують розвиток галузі взагалі або це просто відвідування музею підприємства.

За місцем проведення відрізняють міські, заміські, виробничі, музейні екскурсії.

Існує велика різноманітність форм проведення екскурсій: екскурсія-прогулянка; екскурсія-лекція; екскурсія-концерт; екскурсія-спектакль; екскурсія-консультація; екскурсія-демонстрація; урок-екскурсія; навчальна екскурсія; рекламна екскурсія та інші.

Екскурсії в школі бувають:

1. Навчальні (пов'язані з вивченням програмного матеріалу);
2. Позапрограмні.

Однією із найважливіших є навчальна екскурсія – це форма організації навчання в умовах виробництва, музею, в закладах культури, виставки з метою спостережень та вивчення учнями різноманітних об'єктів і явищ дійсності.

Головними завданнями навчальної екскурсії: використання теоретичних знань на практиці; розвиток здібностей учнів діяти з пізнавальних позицій у навколишньому світі; безпосереднє сприймання та вивчення життєвих явищ та процесів; засвоєння опорних понять; випереджальне вивчення навчального матеріалу; формування образних уявлень про практичний досвід; ознайомлення з фактами, суть яких розкривається на уроках.

Залежно від характеру об'єкта навчальні екскурсії можна поділити на три види: по музейних експозиціях; по історичних та пам'ятних місцях; історико-виробничі).

За місцем у навчально-виховному процесі екскурсії поділяються на:

- вступні (напередодні вивчення теми або розділу програмного матеріалу);
- поточні (у процесі вивчення теми або розділу програмного матеріалу);
- підсумкові (наприкінці вивчення теми, розділу);
- оглядова екскурсія, яка завершує вивчення теми чи декількох тем [3, с. 5 – 14].

Поділ екскурсій на чітко визначені групи на практиці має дещо умовний характер. Екскурсії, які поєднують ознаки декількох груп, називаються комплексними. Однак правильна класифікація має велике значення для діяльності спеціалістів з екскурсійної справи, оскільки чітка систематизація забезпечує умови для кращої організації, спеціалізації, вищої ефективності роботи.

Готуючись до екскурсії, вчитель повинен передбачити такі структурні елементи: вступне слово вчителя або ввідна бесіда з учнями; самостійна робота учнів; форма звіту учнів; перевірка виконання самостійної роботи; узагальнююча бесіда.

Метою будь-якої екскурсії є збагачення учнів певними враженнями (головним чином зоровими) за допомогою демонстрації заздалегідь відібраних об'єктів на місцевості. Тому велике значення для успіху екскурсії має не лише відбір, а й правильний показ екскурсійних об'єктів.

Показ на екскурсії – це система цілеспрямованих дій усіх учасників, яка передбачає не тільки наукове, але й ефектне здобуття зорової інформації з об'єкта.

Ефектний показ вимагає дотримання таких умов: правильний вибір точок показу; правильний вибір часу показу; можливість відволікти увагу дітей від об'єктів, далеких від теми екскурсії; використання руху екскурсантів як методичного прийому при показі; певний рівень досвіду вчителя, володіння методикою підготовки й проведення екскурсій; готовність і бажання учнів спостерігати й вивчати об'єкт.

Виділяють три рівні показу:

- огляд (орієнтування екскурсантів у просторі);
- виділення об'єкта з сукупності інших;
- детальне спостереження об'єкта.

Ефективність екскурсії значною мірою визначається вмінням учителя показати об'єкт, використовуючи переваги наочності. Задача розповіді на екскурсії – доповнити прогалини зорового ряду, тобто коментувати, пояснювати побачене, а також реконструювати, відновлювати те, чого не може бачити учень [4, с. 20 – 24.].

Розповідь – це озвучений індивідуальний текст, який виконується прилюдно з дотриманням вимог усної промови та являє собою зразок монологічного мовлення. Інколи вчителі перетворюють частину екскурсії на діалог. Під час діалогу зростає активність сприйняття матеріалу. Екскурсії-консультації та екскурсії-демонстрації передбачають побудову розповіді у вигляді бесіди.

Головними вимогами до розповіді є: тематичність, конкретність, зв'язність, логічність, стислість, переконливість, доступність викладу, закінченість суджень, зв'язок із показом, науковість.

Отже, будь-яка екскурсія побудована на сполученні двох головних елементів – показу екскурсійних об'єктів і розповіді про них. Співвідношення показу і розповіді не є незмінними для всіх видів і тем екскурсії. Причини таких змін – це різний зміст екскурсій залежно від особливостей аудиторії, забезпеченості даної теми об'єктами, ступеню їх збереженості, складностей спостереження і розуміння.

Екскурсія – найдавніша форма навчальної роботи, тому вимоги до організації та проведення екскурсій добре розроблені.

Підготовчий етап включає в себе: необхідність знати тему, мету й місце екскурсії в темі, що вивчається. Мета визначає й методику, а тема – зміст, тому тема та мета визначають коло джерел, відбір об'єктів, експонатів, матеріалів і методи проведення самої екскурсії. У зв'язку з цим вибір екскурсійного об'єкта й експонатів мають важливе значення. Від них залежить розкриття теми та виконання поставленої мети.

В якості об'єктів можуть бути: пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями, будівлі та спорудження, природні об'єкти, експозиції музеїв і галерей, пам'ятки археології, пам'ятки мистецтва тощо.

Для оцінки об'єктів (коли є можливість обирати між схожими) рекомендовано використовувати такі критерії: пізнавальна цінність, відомість, популярність, незвичність, екзотичність, виразність, збереженість, розташування, оптимальний час для показу.

Екскурсію не слід перевантажувати великою кількістю об'єктів для відвідування, оскільки це втомлює екскурсантів, а увага й інтерес через це знижується. Слід уникати й одноманітності зорового ряду. Добірка об'єктів залежить від теми екскурсії, її змісту, складу екскурсійної групи.

Необхідно ознайомитися з літературою та матеріалами фондів з даної теми (якщо є необхідність – проконсультуватися з науковими робітниками музею, архіву та іншими фахівцями).

Відбір об'єктів завершується складанням картки (паспорта) на кожен із них, у якій зазначається назва об'єкта (попередні та сучасна); історичні події, з якими пов'язаний пам'ятник, дати подій; адреса об'єкта; опис об'єкта (автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлений, текст меморіального напису); джерела відомостей про пам'ятник.

Вивчення об'єкта передбачає дослідження його за джерелами й безпосередньо на місці розташування.

Необхідно враховувати вікові та психологічні особливості учнів, їх підготовку до засвоєння даної інформації та можливе фізичне навантаження. Вчитель повинен підготувати групові та індивідуальні завдання для учнів, враховуючи їх особливості та схильності. Необхідно продумати проблемні ситуації, питання, відповіді на які учні отримують під час екскурсії.

Якщо це урок – екскурсія, треба продумати методичні прийоми, логічну послідовність, повідомити учням тему, план, літературу, а за необхідності – й матеріал підручника для повторення.

Маршрут екскурсії являє собою найзручніший шлях екскурсійної групи, який сприяє розкриттю теми. Він будується за принципом правильної послідовності огляду об'єктів і намічається з урахуванням таких вимог:

- показ об'єктів слід проводити в певній логічній послідовності, не вдаючись до повторних проходів або проїздів одної ділянки;
- наявність майданчика для розміщення групи й огляду об'єкта;
- перехід або переїзд між об'єктами має тривати не довше 10-15 хвилин;
- наявність санітарних зупинок;
- з'ясування маршруту екскурсії.

Контрольний текст екскурсії являє собою матеріал, необхідний для повного розкриття всіх підтем, що входять до екскурсії. Текст повинен забезпечити тематичну спрямованість розповіді екскурсовода, в ньому формулюється певна точка зору на факти й події, яким присвячена екскурсія.

Методична розробка – це документ, у якому вимоги екскурсійної методики викладені відповідно до особливостей об'єктів показу і змісту матеріалу розповіді конкретної екскурсії. Вступ містить мету і задачі екскурсії, рекомендації до організації її початку, короткий інструктаж про правила безпеки. Закінчення містить висновки щодо основного змісту, реалізації мети екскурсії.

Спіраючись на контрольний текст і методичну розробку, вчитель складає індивідуальний текст, який містить повний виклад екскурсійної розповіді з відображенням структури екскурсії. Індивідуальний текст слід писати від першої особи, презентуючи власну індивідуальність (словниковий запас, емоційний рівень, особливості мовлення).

Наукові записки

Учитель заздалегідь повідомляє учням тему, план, мету, завдання, літературу, а за необхідності – матеріал підручника для повторення. Потім проводиться інструктаж із правил поведінки під час екскурсії і техніки безпеки, клас поділяється на групи з конкретними дорученнями (вести записи, фотографувати тощо).

Учитель повинен оформити всю необхідну документацію та вирішити всі організаційні питання, пов'язані з проведенням екскурсії: домовленість з адміністрацією музею, уточнення розкладу уроків, визначення місця та часу зустрічі з учнями та інше [5, с. 255 – 256].

Плануючи екскурсію, вчитель передбачає такі структурні елементи: вступне слово вчителя або ввідна бесіда з учнями; самостійна робота учнів; форма звіту школярів; перевірка виконання самостійної роботи; узагальнююча бесіда [6, с154 -158].

Екскурсія включає інформаційну та робочу частини. Інформаційна частина – це розповідь, пояснення вчителя в музеї чи на об'єкті.

Робоча частина – дослідницька та реєстраційна діяльність учнів (збір матеріалів, колекцій, замальовки, фотографування і т.п.)

Іноді на екскурсії фактично відсутня самостійна діяльність школярів. Щоб ліквідувати цей недолік, використовуються індивідуальні та групові завдання, проблемні ситуації, елементи бесіди.

Найбільшої активності на екскурсії вчитель досягає, коли екскурсводами стають самі учні.

Важливо під час екскурсії організувати самостійну дослідницьку і реєстраційну діяльність учнів шляхом замальовок, фотографування, описів, вимірів. А щоб досягти цього, необхідно домогтися максимальної поінформованості учнів про об'єкт екскурсії.

За проведенням екскурсії обов'язково повинен іти усний або письмовий облік почерпнутих знань через опитування на уроці, індивідуальні бесіди, заповнення анкети, написання твору, випуск бюлетеня, стінної газети з замальовками, фотографіями та підтекстовками. Враховуючи те, що значна частина наших пам'ятників і пам'ятних місць зазнає руйнації, доцільно підготувати колективного листа у відповідні органи або ж звернення до своїх земляків про необхідність урятування і збереження нашої культурної, архітектурної та мистецької спадщини.

Ще до початку екскурсії необхідно, щоб учні мали план звіту про відвідування екскурсії. Також заздалегідь треба ознайомити учнів з вимогами щодо проведення екскурсії.

До початку екскурсії можна поставити перед учнями спеціальні завдання (колективні чи індивідуальні): підготувати невеликі повідомлення (письмові чи усні); намалювати маршрут екскурсії; сфотографувати історичні об'єкти; підготувати випуск бюлетеня, виставки, дайджесту тощо; покласти квіти на братські могили до пам'ятників воїнів – визволителів, провести урочисті імпровізовані мітинги біля меморіалів Великої Вітчизняної війни.

Залежно від вікових і психологічних можливостей учнів їм можуть бути запропоновані завдання конкретного змісту. Наприклад, відповісти під час екскурсії чи після підбиття її підсумків на запитання узагальнюючого характеру: що запам'яталося вам найбільше під час екскурсії? що нового ви дізналися сьогодні? які експонати зацікавили вас особливо і чому? чи змінилися ваші уявлення про минуле після екскурсії? з якими історичними джерелами ви познайомилися під час екскурсії?

Значення екскурсій полягає в реалізації краєзнавчого принципу у вивченні історії. Краєзнавство є одним із потужних способів залучення учнів до активної науково-пізнавальної та суспільно-корисної діяльності. В основу шкільного краєзнавства покладено думку про те, що близьке є більш яким та зрозумілим, ніж далеке.

Але на сьогодні немає чітко розроблених нормативно – правової бази і теорико – методичних аспектів проведення навчальних екскурсій під час літньої практики в профільних суспільно – гуманітарних класах.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов К.О. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти: Монографія. – Донецьк: ТОВ «Юго – Восток», 2005, Пометун О.І., Фрейман Г.О.. Методика навчання історії в школі. – К.: Генеза, 2006,
2. Лист МОНУ № 1/9 – 97 «Про порядок проведення екскурсій і навчальної практики учнів загальноосвітніх навчальних закладів» від 07.03.2001 р.

3. Історія: Методичні рекомендації щодо проведення початкової практики / В.О.Єфімова, Н.І. Пономарьова. – ТОВ «РАНОК – НТ», ТОВ «АРТ – ЛТД», Вид. гр. «Основа», 2004.
4. Літня школа. Нова організаційна модель освіти старшокласників / Н. Аніскіна, О.Тимошук, О.Чорна. – К.: Ред. Загальнопед. газ., 2005. – 112с.
5. Довідник учителя історії, правознавства та етики / Авт. – упоряд. О.В.Галегова, І.П.Нікітіна. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006.
6. Шкільне методичне об'єднання. Суспільно – гуманітарний цикл: нормативні документи, планування діяльності, позакласна і виховна робота / Авт. – упорядники І.П.Нікітіна, Ю.О. Нікітін, В.В.Шеліхова. – 2-е вид. – Х. Вид. група «Основа», 2007.

И.П. Никитина ЭКСКУРСИЯ КАК ОДНА ИЗ ФОРМ ОЗНАКОМЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ С ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТЯМИ ИСТОРИИ

Рассматривается роль экскурсии как комплексной внеурочной формы работы во время летней образовательной практики.

Ключевые слова: экскурсия, летняя учебная практика, профильное обучение.

I.P. Nikitin EXCURSION AS ONE OF FORMS of ACQUAINTANCE of STUDENTS With SIGHTS of HISTORY

The role of excursions during the school summer practice in the core social-liberal forms as complex extracurricular form of studying is being examined.

Keywords: excursion, school summer practice, core studying.

УДК 327 (477: 432)

О.А. Заболотна, І.І. Кривошея

**П'ЯТЬ РОКІВ ПАРТНЕРСТВА УМАНЬ (УКРАЇНА) – ГНЄЗНО (ПОЛЬЩА):
СПІЛЬНА ЄВРОПЕЙСЬКА ПЕРСПЕКТИВА**

П'ять років співпраці міст Умань і Гнезно показали, що в ній є бачення європейської перспективи. Свідчення цього – європейський напрям співпраці: конференції, проекти, зустрічі. За дуже короткий час здійснено важливі кроки, передусім в освіті, культурі, спорті.

Ключові слова: Умань, Гнезно, співпраця, поріднення, проекти, конференції.

Світ завжди був глобальним, тільки уявлення людини про світ та його кордони були різними в різні епохи, адже вони залежали від знань та уявлень людини про час і простір у конкретну історичну добу. Артур Кларк, зокрема, зазначав: «Єдиний спосіб визначити кордони можливого – це вийти за ці кордони» [1]. Межі можливого і неможливого на міжнародному рівні залежать не лише від дії чи протидії політиків і чиновників окремо взятої країни.

Надзвичайно важливу роль у розвитку міжнародних взаємин відіграють зв'язки, яким не можна надати статусу «офіційних». Відомо, що країни світу впізнають не лише за «обличчям» президента чи прем'єра, а, зокрема, за такими «лейблами», як діячі науки, культури чи спорту. У свідомості більшості іноземців Україна асоціюється з країною братів-боксерів Кличків та футболіста Андрія Шевченка [2].

Разом із тим позитивний чи негативний «образ» будь-якої країни, в тому числі й України, у свідомості пересічної людини формується під впливом повсякденного спілкування з такими ж звичайними людьми. У формуванні такого «образу» своєї країни не останню роль відіграє так звана «народна дипломатія». Найбільш загальне визначення цього поняття може бути сформульоване так: народна дипломатія – це форми широкого суспільного руху людей різних країн з метою спілкування та пізнання одне одного (рух поріднення, марші, фестивалі, туризм тощо).

На 2010 рік у міста Умані вісім міст-побратимів: 1967 р. – Ромійї-сюр-Сен (Франція), 1988 р. – Девіс (США, штат Каліфорнія), 1990 р. – Мілфорд-Хейвон (Великобританія), 2003 р. – Хаапсалу (Естонія), 2003 р. – Ботошани (Румунія), 2004 р. – Ланьцут (Польща), 2005 р. – Гнезно (Польща), 2010 р. – Ашкелон (Ізраїль) [3].

Як влучно зазначає полоніст Євген Голибард, «український і польський народи поставлені Творцем поряд саме для створення культури майбутнього; культури, яка об'єднує класику Латинського Заходу з традиціями православного Сходу; культури чітких структур і технологічного порядку організації життя з культурою широкого спектра почуттів і емоцій. Дві